

Yttrande

Datum
2020-05-18

Dnr (anges vid skriftväxling)
501-1415-2020

Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över SOU 2020:4 – Vägen till en klimatpositiv framtid

Länsstyrelsen i Jämtlands län har tagit del av betänkandet *Vägen till en klimatpositiv framtid*, som innehåller förslag på kompletterande åtgärder utöver utfasning av fossila bränslen för att nå det svenska klimatmålet Nettonollutsläpp år 2045 samt negativa nettoutsläpp av växthusgaser efter år 2045. Utredningen belyser många viktiga aspekter av det framtida klimatarbetet, såsom avskiljning och lagring av biogen koldioxid, insatser utomlands samt åtgärder för ökad kollagring i skogsmark och jordbruksmark. Länsstyrelsens remissyttrande fokuserar på föreslagna åtgärder för ökad kollagring i skogsmark och jordbruksmark.

Sammanfattning

Länsstyrelsen tillstyrker betänkande förslag med följande förbehåll:

- Länsstyrelsen anser att förslagen för jordbruksmark skulle få mycket stora och negativa konsekvenser för möjlighet till livsmedelsproduktion, biologisk mångfald, kulturmiljö, näringsverksamhet i Jämtlands län om de skulle genomföras enligt förslaget. Uppskattningsvis en **tredjedel** av länets jordbruksmark berörs. Förslagen behöver arbetas om och konsekvenserna belysas och förtydligas innan det kan verkställas.
- Länsstyrelsen anser att jordbruksmarken i länet är viktig att bevara ur klimatsynpunkt, för att uppnå andra miljömål, för livsmedelsproduktion och i ur ett krisberedskapsperspektiv.
- Länsstyrelsen anser att utredningen måste utgå från de varierande regionala förutsättningarna i landet.
- Länsstyrelsen vill betona att den offentliga statistiken över nedlagd jordbruksmark kan vara missvisande.
- Länsstyrelsen vill betona vikten av åtgärder för att öka kolsänkan i skogen samtidigt bör bidra till att stärka den biologiska mångfalden.
- Länsstyrelsen anser att fysisk planering behöver beaktas som verktyg för genomförande.
- Länsstyrelsen har synpunkter på förslag till finansieringen via landsbygdsprogrammet.

Åtgärder för ökad kolinlagring i jordbruksmark (kap 6.1.2 och 6.1.3)

Utredningen beskriver att 14 procent av Sveriges jordbruksmark påverkas av utredningens förslag som består av återskogning osv. I utredningen beskrivs det att regionalt kan påverkan bli större och det exemplifieras av att 80 procent av berörda marker finns i Götaland och Svealand¹. I själva verket är det framförallt i Norrland förslagen skulle få en mycket kraftig påverkan på biologisk mångfald, kulturmiljö, livsmedelsproduktion, näringslivet med mera. Detta eftersom jordbruksmarken i de fyra nordligaste länen redan är en liten andel av markarealen (cirka 1-2 procent av markarealen) och uppemot en tredjedel av den arealen berörs i utredningens förslag. Om en tredjedel av jordbruksmarken i de fyra nordligaste länen skulle omvandlas till skogsmark skulle det få stora konsekvenser för landskapsbilden och kulturmiljölandskapet inkl. biologisk mångfald, och långsiktigt påverka möjligheterna för livsmedelsproduktion och krisberedskap. En så stor minskning av jordbruksmark som föreslås kan innebära att en mycket stor andel av jordbruksföretagen inte har förutsättningar att bruka. Detta ska vägas mot storleken på en relativt liten kolsänka som skulle uppnås (relativt liten kolsänka eftersom areal jordbruksmark är liten i norra Sverige).

-Länsstyrelsen anser att förslaget såsom utformat inte kan genomföras i norra Sverige.

Länsstyrelsen anser att den jordbruksmark som finns är viktig för en fortsatt livsmedelsproduktion. Jordbruksmarken i norra Sverige/Jämtlands län är viktig för livsmedelsförsörjning och bygger till stor del på vallodling och djurproduktion. På det sättet tjänar det som önskad kolsänka, samtidigt som det bidrar till andra miljömål som bygger på betande djur. Redan idag är det svårt att nå målet *Ett rikt odlingslandskap* och bibehålla grön infrastruktur för de arter som är beroende av ängs- och betesmarker. För att uppnå intensionerna i den nationella livsmedelsstrategin om ökad produktion i hela landet krävs att grundförutsättningen för livsmedelsproduktion, jordbruksmarken, består.

-Länsstyrelsen anser att jordbruksmarken i Jämtlands län är viktig att bevara för att uppnå klimatmål som för livsmedelsproduktion, liksom för att uppnå andra miljömål, och att den bör fortsätta brukas som jordbruksmark.

-Länsstyrelsen anser att förslagen enligt punkt 2 och 3 på sida 258² i utredningen inte är tillämpliga i Jämtlands län, men om de ändå ska

¹ Sida 47

² Förslag 2 på sida 258: ”Jordbruksverket bör, i samråd med länsstyrelserna och Naturvårdsverket, få i uppdrag att utforma kriterier för vilken mark som är lämplig för agroforestry...”

Förslag 3 på sida 258 ”Skogsstyrelsen bör, i samråd med Jordbruksverket, länsstyrelserna och Naturvårdsverket, få i uppdrag att utforma kriterier för vilken tidigare jordbruksmark som är lämplig för beskogning..”

genomföras är det viktigt att länsstyrelserna med regional kompetens i enlighet med förslaget deltar i arbetet för att ta fram kriterier för lämpliga marker, såväl för agroforestry som för beskogning.

Lännsstyrelsen anser att utredningens förslag är för grova (man nämner Götaland, Sveland och Norrland)³, men utredningen skulle ha tjänat på att tydligare beskriva vilka typer av insatser som föreslås i olika delar av Sverige. Med en tydligare beskrivning skulle det varit lättare att visualisera konsekvenserna och rimligheten i förslagen. I utredningen så nämns flera typer av åtgärder för jordbruksmarker såsom fång- och mellangrödor, plantering av alléer och energiskog utan att specificera var i Sverige detta skulle vara aktuellt. Nämnda insatser bedömer Lännsstyrelsen vara aktuella framförallt i södra Sverige och därmed så är det beskogning av nedlagd jordbruksmark som är det förslag som är aktuellt i norra Sverige.

Utredningens åtgärder tenderar att generera större aktivitet i form av kompetensutvecklingssinsatser och investeringar i södra Sverige, trots att påverkan för jordbruket troligen är större i norra Sverige. Det blir alltså en ytterligare regional förskjutning i resurser över landet.

-Lännsstyrelsen anser att utredningen måste kompletteras med en regionalisering och ökad detaljeringsgrad av vilka jordbruksmarker som berörs och vilka åtgärder som är rimliga att genomföra i olika delar av Sverige. Att utgå från regionala förutsättningar underlättar arbetet att ta fram realistiska förslag.

Sveriges offentliga statistik av jordbruksarealer utgår från EU:s stödsystem. Därför är Lännsstyrelsen osäker på hur jordbruksmarken är beräknad, trots att det i text beskrivs som nedlagd jordbruksmark. På alla brukningsenheter finns det alltid arealer som av olika anledningar inte brukas aktivt och som därför inte heller tas upp i stödsammanhang. Det kan vara kantzoner eller arealer som ligger med större avstånd från gården. Dessa marker är många gånger reservmarker t ex vid torka och kan snabbt bli aktiv jordbruksmark om det skulle behövas. Många av dessa marker är inte aktuella att beskogas om produktion ska upprätthållas.

-Lännsstyrelsen vill betona att statistiken av areal nedlagd jordbruksareal kan ge en felaktig bild av faktiskt nedlagd jordbruksmark, då t ex reservmarker som används vid torka räknas som nedlagd.

Åtgärder för ökad kolinlagring i skogsmark (kap 6.1.1)

Utredningen tar upp att en ökning av kolsänkan på brukad skogsmark kan ske genom tillväxthöjande åtgärder, ökad naturhänsyn i skogsbruket och ökat skydd av produktiv skogsmark⁴. Utredningen hänvisar vidare till Skogsutredningen

³ Sida 47 t ex

⁴ Sida 195

och andra pågående processer eller målöversyner för förslag på åtgärder. Länsstyrelsen vill betona vikten av åtgärder för att öka kolsänkan i skogen samtidigt bör bidra till att stärka den biologiska mångfalden.

Kulturmiljövärden i odlingslandskap (kap 6.1.2)

I Jämtlands län finns 61 riksintresseområden för kulturmiljövärden. De utgör 8 procent av länets yta. Ett 30-tal områden har kulturvärden i odlingslandskapet som motiv och/eller ingår i uttrycket för riksintresset. Riksintressen ska skyddas mot påtaglig skada. I en dom i MÖD (M4255-18) gjordes en avvägning mellan allmänna och enskilda intresse. Utfallet blev att kulturmiljövärdena vägde tyngre än att planera skog på åkermark i ett riksintresseområde för kulturmiljövärden.

Odlingslandskapet runt Storsjön och andra områden i länet har en förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet från järnålder och framåt. Det bekräftas av de fornlämningar som finns ute i odlingslandskapet. Det är förbjudet att rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Det är tillståndspliktigt att utföra en sådan åtgärd.

I odlingslandskapet finns även landskapselementen till exempel odlingsrösen, alléer, åkerholmar och stenmurar. Landskapselementen är spår efter mänskliga aktiviteter och äldre tiders jordbruk. De återfinns ofta som impediment i eller i kanten av dagens jordbruksmark. Nuvarande lagstiftning (miljöbalken och kulturmiljölagen) skyddar kulturvärdena, men blir utredningens förslag verklighet kommer de att påverkas.

-Ska natur- och kulturvärden i odlingslandskapet finnas kvar till kommande generationer måste hänsyn tas till dessa värden i framtiden. En beskogning på åkermark kan knappast gynna mångfalden i ett öppet och varierat odlingslandskap. Det är variationen som skapar biologisk mångfald, biologiskt kulturarv och natur- och kulturvärden.

Finansiering

Länsstyrelsen tillstyrker inte utredningens förslag att skapa förutsättningar för finansiering av klimatåtgärder inom ramen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik (sida 257). Länsstyrelsen är positiv till klimatåtgärder men anser att fokus för finansiering genom EU:s gemensamma jordbrukspolitik bör ligga där klimateffekt uppstår i synergi med andra åtgärder, till exempel genom fång-/mellangrödor och restaurering/anläggning/skötsel av våtmarker. Även rådgivning och kompetensutveckling inom energi och klimat är viktiga delar som kan ingå i EU:s kommande gemensamma jordbrukspolitik (GJP). Däremot menar Länsstyrelsen att rena klimatinvesteringar i första hand bör

finansieras nationellt. Investeringsstöd inom GJP är administrativt tunga i jämförelse med nationella satsningar. Budgeten för nya GJP förväntas också minska framförallt inom den del som gäller projekt- och företagsstöd.

Fysisk planering

Generellt vill utredningen verka genom landsbygdsprogrammet och genom ersättningsstyrmedel och fokuserar på den enskilda markägaren. Utredningen nämner till exempel 12 kap miljöbalken när skogs- och jordbruksmark ska omvandlas till exploaterat område (sid 287). Utredningen missar helt den fysiska planeringen enligt PBL och kommunernas roll som utvecklare av territoriet. Fysisk planering kommer att bli nödvändigt även utanför våra städer framöver, för att klara omställning och hushållning med mark och vatten.

Återvätning av torvmarker (kap 6.1.6)

Ett förslag i utredningen är återvätning av torvmarker.

Värt att tillägga är att torv förutom till energiproduktion även nyttjas till jordförbättring samt strö. Inom framtidens jordbruk finns en risk för ökad brist på strö vilket allvarligt påverkar hälsan hos jordbrukets djur. Torvbrytning kan medföra svårläkta sår i naturen samt ge växthusgasutsläpp, men även annan jordförbättring och strö kan ge betydande miljöförstöring.

Beslut

Beslut i detta ärende har fattats av *landshövding Jöran Hägglund* efter föredragning av *miljömålssamordnare Jimmy Nilsson*. I den slutliga handläggningen deltog även *länsråd Susanna Löfgren* samt *chefsjurist Jon Paulsson*.

Jöran Hägglund
Landshövding

Jimmy Nilsson
Miljömålssamordnare

Detta beslut har signerats elektroniskt och saknar därför underskrifter.